

Maria Giryn-Boudy

Politechnika Koszalińska

ORCID: 0000-0002-9660-1980

maria.giryn@tu.koszalin.pl / mariago101@gmail.com

Polityka ochrony dzieci w kontekście sporów o opiekę i kontakt międzynarodowy z rodzicem stosującym przemoc

Child Protection Policies in the Context of Custody Disputes and International Contact with a Violent Parent

ABSTRAKT

Artykuł podejmuje tematykę alienacji rodzicielskiej w kontekście międzynarodowych kontaktów z dzieckiem rodzica stosującego przemoc. Analiza skupia się na problematyce wpływu przemocy domowej i manipulacji psychologicznej na relacje dziecka z rodzicem, decyzje sądowe oraz proces mediacji rodzinnej. Praca opiera się na studiach przypadków, dokumentach sądowych oraz literaturze przedmiotu, w tym na takich sprawach jak *Re G (Children)* i *Golan v. Saada*. W artykule podkreślono znaczenie interdyscyplinarnego podejścia uwzględniającego aspekty prawne, psychologiczne i społeczne w ochronie praw dziecka. Przedstawiono również ograniczenia związane z brakiem pełnego dostępu do dokumentacji sądowej, co utrudnia uogólnienie wyników.

Słowa kluczowe: alienacja rodzicielska; przemoc domowa; polityka rodzinna; kontakty międzynarodowe z dzieckiem; mediacja rodzinna; syndrom alienacji rodzicielskiej (PAS); ochrona dziecka; konflikty opiekuńcze

WPROWADZENIE

Teoria syndromu alienacji rodzicielskiej (PAS) została wprowadzona przez Richarda Gardnera¹ i do dzisiaj jest uważana za bardzo kontrowersyjną. Została odrzucona przez główne organizacje psychiatryczne, w tym m.in. przez Amerykańskie

¹ Amerykański psychiatra w 1985 roku wprowadził termin „syndrom alienacji rodzicielskiej” (PAS), opisując go jako zespół objawów u dzieci, które w wyniku manipulacji jednego z rodziców

Towarzystwo Psychiatryczne, oraz nie została zakwalifikowana jako zaburzenie psychiatryczne². Jest również wykorzystywana przez sprawców przemocy domowej jako strategia obrony prawnej. Ostatnia dekada charakteryzuje się wzrostem zainteresowania międzynarodowymi sporami w kontekście opieki nad dziećmi, a przede wszystkim w kontekście alienacji rodzicielskiej. Pragnę zauważyć, że wyżej wymienione zjawisko budzi duże kontrowersje zwłaszcza w kontekście przemocy domowej, gdzie zarzuca się ofierze alienację rodzicielską w celu podważenia owej przemocy³. Spory o opiekę nad dziećmi reguluje w UE Konwencja Haska z 1980 roku⁴, która ma na celu zapewnienie dziecku uprowadzonemu przez rodzica szybki powrót do kraju stałego zamieszkania. Jednak w wypadku bezpośredniego narażenia dziecka na ryzyko przemocy psychicznej lub fizycznej sądy mogą odmówić takiego powrotu – co na przykład zostało potwierdzone w sprawie *Golan v. Saada*⁵. Dodatkową podstawą prawną regulującą właściwości sądów jest *Bruksela II bis*⁶⁷.

odrzucają drugiego rodzica bez uzasadnionego powodu. PAS był szczególnie kontrowersyjny w kontekście sporów o opiekę nad dziećmi. Gardner zidentyfikował syndromy alienacji u dziecka, tj. kampanię oczerniania jednego z rodziców przez dziecko, słabe lub absurdałne uzasadnienia dla tej niechęci, brak ambiwalencji w stosunku do odrzucanego rodzica, twierdzenie dziecka, że decyzja o odrzuceniu rodzica jest jego własną decyzją, bezwarunkowe poparcie dla rodzica alienującego, brak poczucia winy z powodu złego traktowania odrzucanego rodzica, używanie „zapożyczonych scenariuszy” w opisie relacji z odrzucanym rodzicem, rozszerzenie wrogości na rodzinę i przyjaciół odrzucanego rodzica.

² Informacja pochodzi z Psychomedica, https://psychomedic.pl/dsm-5/?utm_source=chatgpt. com [dostęp: 15.07.2025].

³ J. Marsden, L. Saunders, J.J. Harman, *Pilot Study of Parental Alienation Items in the Adverse Childhood Experiences Scale*, „Journal of Affective Disorders” 2024, vol. 367, s. 715–744, <https://doi.org/10.1016/j.jad.2024.04.123>.

⁴ Konwencja dotycząca cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę, sporządzona w Hadze dnia 25 października 1980 r. (Dz.U. z 1995 nr 108, poz. 528).

⁵ *Golan v. Saada*, 596 U.S. (2022). Wyrok dotyczył stosowania Konwencji Haskiej z 1980 roku związanej z cywilnymi aspektami uprowadzenia dziecka za granicę. Sprawa dotyczyła obowiązku sądów krajowych związanego z rozważaniem środków zaradczych w sytuacjach, gdy istnieje ryzyko narażenia dziecka na szkodę w przypadku powrotu do państwa, z którego zostało uprowadzone. Wyrok amerykańskiego Sądu Najwyższego potwierdził, że Konwencja Haska nie nakłada na sądy obowiązku automatycznego rozważania środków zaradczych, lecz pozwala na uwzględnianie ich, gdy mogą skutecznie obniżyć ryzyko poważnej szkody dla dziecka. Orzeczenie to wpłynęło na interpretację obowiązków sądów w zakresie art. 13(b) Konwencji i podkreśliło konieczność zrównoważenia interesów ochrony dziecka przed szkodą oraz zapewnienia realizacji celów Konwencji, tj. szybkiego powrotu dziecka do kraju stałego pobytu.

⁶ Rozporządzenie Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 roku dotyczące jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach odpowiedzialności rodzicielskiej (Dz.U. L 338 z 23.12.2003, s. 1–29).

⁷ Rozporządzenie to ujednolici przepisy dotyczące jurysdykcji sądów państw członkowskich Unii Europejskiej w sprawach cywilnych dotyczących małżeństw i odpowiedzialności rodzicielskiej, a także ustanawia zasady uznawania i wykonywania orzeczeń w tych sprawach. Szczególne znaczenie *Brukseli II bis* ujawnia się w kontekście międzynarodowych uprowadzeń dzieci, gdzie rozporządzenie

Alienacja rodzicielska może obejmować takie zachowania jak mówienie źle o drugim rodzicu w obecności dziecka, ograniczanie kontaktu z drugim rodzicem i pielęgnowanie poczucia lojalności wobec rodzica alienującego. Takie działania, świadome lub nieświadome, mogą być postrzegane jako forma przemocy psychologicznej i mogą prowadzić do zespołu alienacji rodzicielskiej, w którym dziecko wykazuje silne negatywne uczucia wobec rodzica alienującego⁸. Zrozumienie tych definicji i cech jest kluczowe w rozpoznaniu szkodliwego wpływu alienacji rodzicielskiej na relacje rodzinne.

Psychologiczne skutki alienacji rodzicielskiej u dzieci mogą być głębokie i długotrwałe. Dzieci poddane alienacji często doświadczają uczucia zagubienia, winy i niepokoju, ponieważ mogą znaleźć się w konflikcie lojalności w stosunku do rodziców. Badania wskazują, że dzieci te są narażone na zaburzenia emocjonalne, które objawiają się problemami behawioralnymi, depresją i trudnościami w nawiązywaniu zdrowych relacji w przyszłości⁹. Zachowania alienujące mogą prowadzić do poczucia izolacji od wyobcowanego rodzica, pogłębiając jednocześnie emocjonalny niepokój doświadczany przez dziecko. W związku z tym rozpoznanie psychologicznych konsekwencji alienacji rodzicielskiej jest niezbędne do złagodzenia jej skutków i zapewnienia odpowiedniego wsparcia dotkniętym nią dzieciom.

Prawne konsekwencje alienacji rodzicielskiej są złożone i znacząco wpływają na ustalenia dotyczące opieki i prawa do odwiedzin. Sądy mogą mieć trudności z analizą zarzutów dotyczących alienacji rodzicielskiej, zwłaszcza gdy zachowania są subtelne lub roszczenia są kwestionowane przez rodzica alienującego¹⁰. System prawny często opiera się na ocenach psychologicznych, które mają na celu ustalenie zakresu alienacji i jej wpływu na dobrostan dziecka. Wyzwaniem jest rozróżnienie uzasadnionych obaw o dobro dziecka i bezpodstawnych oskarżeń o alienację. W miarę jak problem alienacji rodzicielskiej zyskuje uznanie w kręgach prawniczych, coraz ważniejsze staje się zrozumienie jej dynamiki z myślą o podejmowaniu świadomych decyzji, które stawiają na pierwszym miejscu dobro dziecka.

Identyfikacja zachowań agresywnych w rodzicielstwie jest kluczowa dla zrozumienia dynamiki sporów o opiekę, zwłaszcza w przypadkach obejmujących alienację rodzicielską. Zachowania agresywne mogą przybierać różne formy, w tym

to wzmacnia skuteczność Konwencji Haskiej z 1980 roku, zapewniając szybsze procedury powrotne i minimalizując ryzyko sprzecznych orzeczeń sądowych między państwami członkowskimi.

⁸ *Zespół alienacji rodzicielskiej – co powinien wiedzieć profesjonalista?*, <https://alienacjarodzicielska.pl/zespol-alienacji-rodzicielskiej-co-powinien-wiedziec-profesjonalista/> [dostęp: 30.05.2025].

⁹ M. Błażek, A. Lewandowska-Walter, *Alienacja rodzicielska a przemoc emocjonalna – podejście systemowe w diagnozie problemu*, „Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka” 2022, t. 21, nr 1, s. 13–38.

¹⁰ *Parental Alienation Syndrome (PAS) – Valid Theory or Debunked Sham?*, <https://www.coralspringslaw.com/divorce-newsletter-archives/parental-alienation-syndrom-pas-valid-theory-or-debunked-sham/> [dostęp: 30.05.2025].

formę przemocy fizycznej, manipulacji emocjonalnej i zastraszania psychologicznego. Na przykład rodzic może podejmować działania, które podważają relację drugiego rodzica z dzieckiem, takie jak wygłaszanie poniżających uwag lub tworzenie atmosfery strachu. Rozpoznanie tych zachowań jest niezbędne, ponieważ nie tylko wpływają one na więź rodzic–dziecko, ale mogą również prowadzić do poważnych konsekwencji psychologicznych dla dziecka.

Prawne definicje przemocy domowej zapewniają ramy będące podstawą do rozwiązywania złożoności związanych ze sporami o opiekę z udziałem agresywnych rodziców. Przemoc domowa obejmuje szereg zachowań agresywnych, w tym napaść fizyczną, groźby i przemoc emocjonalną. Definicje te są kluczowe w postępowaniach prawnych, ponieważ pomagają sądom dokonywać ustaleń dotyczących opieki, które stawiają na pierwszym miejscu bezpieczeństwo i dobro dziecka. Na przykład istnienie udokumentowanych przypadków przemocy domowej może znacząco wpłynąć na decyzje dotyczące praw do odwiedzin i ustaleń w kwestiach opieki. W związku z tym zrozumienie tych definicji prawnych jest kluczowe dla praktyków, którzy chcą poradzić sobie z wyzwaniem stawianymi przez agresywnych rodziców w sprawach związanych z opieką.

Wpływ przemocy na prawa rodzicielskie jest znaczący, ponieważ może prowadzić do całkowitego ograniczenia lub utraty tychże praw. Sądy zazwyczaj stawiają na pierwszym miejscu bezpieczeństwo i dobro dziecka, co oznacza, że historia przemocy może poważnie osłabić zdolność rodzica do utrzymania opieki lub odwiedzin. Na przykład rodzic, który wykazał się agresywnym zachowaniem, może stanąć w obliczu nadzorowanych odwiedzin lub nawet całkowitego pozbawienia kontaktu z dzieckiem. Takie podejście ma na celu ochronę dziecka przed potencjalną krzywdą, ale jednocześnie komplikuje sytuację prawną wszystkich zaangażowanych stron. Zrozumienie przez prawników wpływu przemocy na prawa rodzicielskie jest niezbędne, ponieważ kształtuje strategię stosowane podczas reprezentacji klientów w sporach o opiekę¹¹.

Alienacja rodzicielska jako zjawisko pojawia się szczególnie często w konfliktowych sporach o opiekę, w których jeden z rodziców może manipulować postrzeganiem drugiego rodzica przez dziecko. Manipulacja ta może być subtelna lub jawna, co prowadzi do tego, że dziecko rozwija poczucie wyobcowania od nieobecnego rodzica. Koncepcja ta została sformułowana przez Richarda Gardnera w latach 80. XX wieku. Twierdził on, że obejmuje ona syndrom polegający na tym, że jeden z rodziców próbuje podważyć relację dziecka z drugim rodzicem. Jak opisuje M. Roszak, alienacja rodzicielska pojawia się głównie po rozwodzie lub separacji, w czasie gdy konflikty emocjonalne często się nasilają. Zwolennicy

¹¹ M. Milchman, R. Geffner, J.S. Meier, *Ideology and Rhetoric Replace Science and Reason in Some Parental Alienation Literature and Advocacy: A Critique*, „Family Court Review” 2020, vol. 58, no. 2, s. 340–361.

twierdzą, że zachowanie to jest motywowane chęcią wykluczenia drugiego rodzica, co rodzi pytania etyczne i moralne dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej i dobra dziecka¹².

Początki tej koncepcji są przesiąknięte kontrowersjami, ponieważ często brakuje jej empirycznego wsparcia i opiera się ona na dowodach anegdotycznych, a nie systematycznych badaniach. Amerykańscy naukowcy opisali ją jako „źle zdefiniowaną, słabo zbadaną i kontrowersyjną pseudonaukową konstrukcję”, która pojawia się głównie w kontekście sporów o opiekę nad dzieckiem. B. Willis¹³ dodatkowo podkreśla brak dowodów empirycznych potwierdzających, że alienacja rodzicielska jest naukowo ważnym zespołem, akcentując tym samym, że wiele roszczeń opiera się na subiektywnych interpretacjach, a nie na rygorystycznych naukowych metodologiach¹⁴. Krytycy twierdzą, że termin ten jest często stosowany niespójnie i jest bardziej strategią prawną niż stanem psychologicznym, co prowadzi do potencjalnych nadużyć w sprawach dotyczących opieki. Ten brak naukowych podstaw budzi poważne obawy dotyczące wiarygodności roszczeń o alienację rodzicielską i ich implikacji w kontekstach prawnych¹⁵.

Oznaczenie dziecka jako ofiary alienacji rodzicielskiej może mieć głębokie implikacje psychologiczne. Tworzy środowisko, w którym jeden z rodziców jest oczerniany, co podważa emocjonalne potrzeby dziecka i jego ogólne samopoczucie. Manipulacja związana z alienacją rodzicielską może prowadzić do toksycznej atmosfery rodzinnej, która wywiera negatywny wpływ na rozwój dziecka. Badania wskazują, że dorośli, którzy doświadczyli alienacji rodzicielskiej w dzieciństwie, wykazują zwiększony poziom lęku i depresji, co dodatkowo podkreśla szkodliwe skutki takiej manipulacji psychologicznej. Według American Psychological Association alienacja rodzicielska oznacza „doświadczenie przez dziecko manipulacji ze strony jednego z rodziców”, co ilustruje powagę sytuacji i jej potencjalne długoterminowe konsekwencje dla zdrowia psychicznego dziecka. Tym samym alienacja rodzicielska nie tylko wpływa negatywnie na dynamikę rodziny, ale także stwarza znaczne ryzyko dla stabilności psychologicznej dziecka¹⁶.

¹² M. Roszak, *Parenting in Conflict – Parental Alienation: Netnographic research*, „Society Register” 2021, vol. 5, no. 2, s. 83–98.

¹³ B. Willis podkreśla, że brak jest dowodów empirycznych potwierdzających, iż alienacja rodzicielska stanowi naukowo ważny zespół, wskazując, że wiele roszczeń dotyczących tego zjawiska opiera się na subiektywnych interpretacjach, a nie na rygorystycznych metodologiach naukowych.

¹⁴ B. Willis, *Parental Alienation Syndrome: A Paradigm of Pseudo-Science in Child Custody Litigation*, „Family Court Review” 2007, vol. 45, nr 1, vol. 45, no. 1, s. 135–148.

¹⁵ D. Vassiliou, G. Cartwright, *The Lost Parents' Perspective on Parental Alienation Syndrome*, „American Journal of Family Therapy” 2001, vol. 29, no. 3, s. 181–191.

¹⁶ O. Kernberg, *Boundaries and Structure in Love Relations*, „Journal of the American Psychoanalytic Association” 1977, vol. 25, no. 1, s. 81–114.

Konsekwencje prawne roszczeń o alienację rodzicielską mogą być poważne i wieloaspektowe. Chociaż ich powszechność pozostaje niejasna, to dowody anegdotyczne sugerują wzrost oskarżeń składanych podczas sporów o opiekę. Sądy często muszą poruszać się po mętnych wodach tych roszczeń, ponieważ posiadają dyskrecyjną władzę do nakładania kar na domniemanego rodzica alienującego. Kary mogą obejmować przyznanie honorariów adwokackich rodzicowi, którego dotyczyło prześladowanie, a nawet modyfikację ustaleń dotyczących opieki na podstawie postrzeganego zachowania manipulacyjnego. Niewłaściwe wykorzystanie roszczeń o alienację rodzicielską może mieć tragiczne konsekwencje, szczególnie w przypadkach przemocy ze strony partnera intymnego. Kobiety i dzieci, które próbują chronić się przed sytuacjami przemocy, mogą znaleźć się w obliczu niesprawiedliwych oskarżeń o alienację rodzicielską, co jeszcze bardziej komplikuje ich sytuację i podważa ich bezpieczeństwo. Z tego względu należy podkreślić konieczność ostrożności i dokładnego zbadania takich przypadków.

W rozważaniach nad zachowaniami dzieci w sytuacjach opieki kluczowe jest zbadanie alternatywnych wyjaśnień wykraczających poza ramy alienacji rodzicielskiej. Badania sugerują, że odrzucenie rodzica przez dziecko może wynikać z różnych czynników, w tym pokrewieństwa, uzasadnionego odrzucenia lub po prostu z własnych reakcji emocjonalnych dziecka na rozwód. W badaniu przeprowadzonym przez A. Martínez-Pampliega przeanalizowano symptomatologię dzieci przy użyciu metodologii skoncentrowanych na osobie, ujawniając zróżnicowane profile zachowań, które ilustrują złożoność dynamiki zachowań dzieci po rozwodzie rodziców¹⁷. Ponadto spostrzeżenia wynikające z teorii systemów rodzinnych wskazują, że jakość relacji współrodzicielskich znacząco wpływa na rozwój społeczny i emocjonalny dzieci, co sugeruje, że reakcje dzieci mogą bardziej odzwierciedlać interakcje rodzinne niż bezpośrednie wyobcowanie. Uznanie alternatywnych wyjaśnień może skutkować większym zrozumieniem zachowań dzieci w kontekstach opieki, wykraczającym poza uproszczoną narrację wyobcowania rodzicielskiego¹⁸.

Aby rozwiązać złożoność otaczającą alienację rodzicielską i poprawić wyniki rodzin zaangażowanych w spory o opiekę, niezbędne jest wieloaspektowe podejście. Jednym ze znaczących zaleceń jest promowanie interdyscyplinarnej współpracy między specjalistami zdrowia psychicznego, praktykami prawa rodzinnego i pracownikami socjalnymi. Współpraca ta może prowadzić do bardziej wszechstronnego zrozumienia emocjonalnych i psychologicznych potrzeb dzieci

¹⁷ A. Martínez-Pampliega, M. Herrero, S. Cormenzana, S. Corral, M. Sanz, L. Merino, L. Iriarte, I. Ochoa de Alda, L. Alcañiz, I. Álvarez, *Custody and Child Symptomatology in High Conflict Divorce: An Analysis of Latent Profiles*, „*Psicothema*” 2021, vol. 33, no. 1, s. 95–102. <https://doi.org/10.7334/psicothema2020.224>.

¹⁸ J. Monè, Z. Biringen, *Perceived Parent-Child Alienation: Empirical Assessment of Parent-Child Relationships Within Divorced and Intact Families*, „*Journal of Divorce and Remarriage*” 2006, vol. 45, no. 3–4, s. 131–156.

i rodziców zaangażowanych w sprawy dotyczące opieki. Jak podkreślono w ostatnich badaniach, takie interdyscyplinarne działania mogą zniwelować lukę między problemami zdrowia psychicznego a prawem rodzinnym, zapewniając, że interwencje są uzasadnione nie tylko pod kątem prawnym, ale także psychologicznym.

Ponadto specjaliści ds. zdrowia psychicznego powinni być wyposażeni w narzędzia do oceny i rozwiązywania dynamiki psychospołecznej w sporach o opiekę umożliwiające im identyfikację rzeczywistych przypadków alienacji rodzicielskiej w porównaniu z tymi zakorzenionymi w normalnym rozwoju dziecka lub konflikcie rodzinnym. Takie holistyczne podejście może sprzyjać zaistnieniu zdrowszej dynamiki rodzinnej, prowadząc do uzyskania lepszych wyników przez dzieci i zmniejszając stygmatyzację związaną z roszczeniami o alienację rodzicielską.

W artykule podejmę próbę odpowiedzi na następujące pytania badawcze:

– w jaki sposób przemoc domowa oraz manipulacja psychologiczna wpływają na relacje dziecka z rodzicem?

– jakie wyzwania stoją przed systemem prawnym przy rozpatrywaniu tego rodzaju przypadków?

Aby osiągnąć wyznaczony cel, zastosowano metodę jakościową opartą na analizie dokumentów i studium przypadków. W realizacji badań przyjęto analizę przypadków, w szczególności spraw z elementami alienacji rodzicielskiej i przemocy, a także przegląd orzecznictwa międzynarodowego i krajowego, w tym spraw m.in.: *Troxel v. Granville* (Stany Zjednoczone)¹⁹, *Re D (Children)* i *Re L and others (Children)* (Wielka Brytania)²⁰.

W artykule wykorzystano metodę analizy jakościowej opartej na literaturze faktu i przedmiotowej oraz na analizie dokumentów sądowych i raportów dotyczących przemocy domowej i kontaktów rodzicielskich. Artykuł ma charakter interdyscyplinarny, łączy aspekty polityki, prawa, psychologii i nauk społecznych w celu kompleksowego ujęcia problemu.

Bazę źródłową artykułu oparto na analizie akt sądowych, tj. orzeczeń, decyzji sądów krajowych i międzynarodowych. Do badań użyto także przeglądów raportów organizacji międzynarodowych, m.in. UNICEF²¹, WHO²², Women's Aid Organization²³. Dodatkowo przeprowadzono analizę literatury naukowej z ostatniej dekady, uwzględniając publikacje z baz Scopus i Web of Science. Wykorzystano też studia

¹⁹ *Troxel v. Granville*, 530 U.S. 57 (2000). <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/530/57/> [dostęp: 15.07.2025].

²⁰ *Re L and others (Children)* 2006, EWCA Civ 1282, <https://www.familylawweek.co.uk/judgments/l-children-2006-ewca-civ-1282/> [dostęp: 30.05.2025].

²¹ UNICEF, raporty i analizy dotyczące przemocy domowej i praw dziecka, <https://www.unicef.org/> [dostęp: 30.05.2025].

²² WHO, dokumenty dotyczące zdrowia psychicznego i przemocy domowej, <https://www.who.int/> [dostęp: 30.05.2025].

²³ Women's Aid Organization, <https://wao.org.my/> [dostęp: 30.05.2025].

przypadków konkretnych spraw rodzinnych – szczegółowe informacje znajdują się w podrozdziale „Studium przypadku”.

W badaniach wykorzystano następujące techniki badawcze: *content analysis* – metodę dekonstrukcji treści identyfikującą kluczowe pojęcia oraz interpretującą konteksty prawne. Zastosowano również systematyczny przegląd literatury przedmiotu, w tym raporty, orzecznictwo sądowe oraz artykuły naukowe. Zastosowano technikę *narrative inquiry* rekonstruującą historię rodzin na podstawie dostępnych danych i literaturę identyfikującą mechanizmy alienacji i przemocy.

ANALIZA ORZECZNICTWA

Ramy prawne regulujące przemoc domową i prawa do kontaktów z dziećmi zostały w znacznym stopniu ukształtowane przez przełomowe orzecznictwo. W Stanach Zjednoczonych takie sprawy jak *Troxel v. Granville* (2000) podkreśliły podstawowe prawo rodziców do podejmowania decyzji dotyczących opieki i wychowania dzieci. Sprawa ta doprowadziła do stworzenia precedensu, w ramach którego ustanowiono, że ingerencja państwa w prawa rodzicielskie musi być uzasadniona nadrzędnymi interesami, takimi jak dobro dziecka. W konsekwencji sprawy *Re D (Children)* (2010) w Wielkiej Brytanii podkreślono konieczność uwzględnienia wpływu przemocy domowej przy ustalaniu praw do kontaktów²⁴. Sąd orzekł, że domniemanie najlepszego interesu dziecka nie powinno automatycznie faworyzować kontaktu z rodzicem niebędącym sprawcą przemocy bez dokładnego rozważenia potencjalnych zagrożeń. Te przełomowe orzeczenia mają szerokie implikacje, ponieważ zmuszają sądy do starannej oceny niuansów każdej sprawy, zapewniając ochronę dzieci przed krzywdą, a jednocześnie chroniąc prawa rodzicielskie²⁵.

W równoważeniu praw rodzica niebędącego sprawcą przemocy do utrzymywania kontaktów z dzieckiem i konieczności ochrony dziecka przed potencjalną krzywdą sądy często stają przed dylematem. Zasada prawna „najlepszego interesu dziecka” służy jako norma przewodnia, jednak jej interpretacje mogą się znacznie różnić. Na przykład w sprawie *Re L and others (Children)* (2006) sąd podkreślił, że chociaż utrzymywanie relacji z obojgiem rodziców jest ogólnie korzystne dla dzieci, taki kontakt nie może odbywać się kosztem ich bezpieczeństwa²⁶. Ta równowaga

²⁴ Judgement of the High Court in the case *Re D (A Child) 2010*, EWCA Civ 50, <https://www.4pb.com/case-detail/re-d-a-child-2010/> [dostęp: 4.05.2025].

²⁵ American Psychiatric Association. *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*. Fifth edition. Waszyngton, DC 2013: American Psychiatric Association. APSAC. *Psychosocial Evaluation of Suspected Psychological Maltreatment in Children and Adolescents. Practice Guidelines*. 1995. American Professional Society on the Abuse of Children.

²⁶ Judgement of the Court of Appeal in the case *L (Children) 2006*, EWCA Civ 1282, <https://www.familylawweek.co.uk/judgments/l-children-2006-ewca-civ-1282/> [dostęp: 5.05.2025].

wymaga od sędziów oceny charakteru przemocy domowej, wieku dziecka i potencjalnego trwającego konfliktu między rodzicami. Sądy coraz częściej uznają, że narażenie na przemoc domową może prowadzić do szkodliwych skutków psychologicznych dla dzieci, co skłania je do ograniczania lub nadzorowania kontaktu w razie potrzeby. W rezultacie uznaniowość sędziowska odgrywa kluczową rolę w kwestii decydowania o złożonych sytuacjach, dążąc do przestrzegania praw obojga rodziców i zachowania dobra dziecka²⁷.

Oceny ryzyka stały się kluczowym elementem ustaleń dotyczących kontaktu w przypadkach przemocy domowej. Sądy opierają się na połączeniu uznania sędziowskiego i praktyk opartych na dowodach, aby ocenić bezpieczeństwo dzieci w tych kontekstach. Wykorzystanie ustrukturyzowanych narzędzi oceny ryzyka pozwala sędziom określić ilościowo potencjalne zagrożenia, jakie rodzic może stwarzać dla dziecka, ułatwiając w ten sposób podejmowanie świadomych decyzji. Na przykład wytyczne CAF/CASS w Wielkiej Brytanii zapewniają ramy do oceny ryzyka związanego z przemocą domową, uwzględniając spostrzeżenia pracowników socjalnych i specjalistów ds. zdrowia psychicznego. Podejście oparte na dowodach ma na celu zmniejszenie subiektywności w orzeczeniach sądowych i zapewnienie, że decyzje bazują na najlepszych dostępnych informacjach. Jednak skuteczność tych ocen w dużej mierze zależy od dokładności dostarczonych informacji i szczegółowości dochodzeń, które mogą się znacznie różnić w zależności od jurysdykcji. Podczas gdy oceny ryzyka odgrywają zasadniczą rolę w ochronie praw dzieci, ich wdrażanie wymaga ciągłego udoskonalania w celu zwiększenia poziomu ich niezawodności i skuteczności. Badania wykazały, że dzieci, które są świadkami przemocy domowej, są bardziej narażone na problemy emocjonalne i behawioralne, w tym lęk, depresję i przejaw przemocy. Badanie „Children’s Voices” pokazało, że dzieci narażone na przemoc domową często zmagają się z uczuciem niepewności i nieufności, co wpływa na ich relacje i interakcje społeczne. Ponadto studia przypadków, takie jak *Re G (Children)* (2013)²⁸, ukazują dzieci uczestniczące w trwającym konflikcie rodziców, co skutkuje trudnościami w nawiązywaniu zdrowych więzi w późniejszym życiu. Wyniki te podkreślają konieczność priorytetowego traktowania przez sądy emocjonalnego i psychologicznego dobrostanu dzieci podczas ustalania opieki i kontaktów, uznając, że konsekwencje przemocy domowej wykraczają daleko poza bezpośrednie obawy dotyczące bezpieczeństwa²⁹.

²⁷ K. Templer, M. Matthewson, J. Haines, G. Cox, *Recommendations for Best Practice in Response to Parental Alienation: Findings from a Systematic Review*, „Journal of Family Therapy” 2017, vol. 39, no. 1, s. 103–122.

²⁸ Judgement of the Court of Appeal in the case *Re G (A Child)* 2013, EWCA Civ 965, <https://www.familylawweek.co.uk/judgments/g-a-child-2013-ewca-civ-965/> [dostęp: 30.05.2025].

²⁹ L.S. Aloia, C. Strutzenberg, *Parent–Child Communication Apprehension: The Role of Parental Alienation and Self Esteem*, „Communication Reports” 2019, vol. 32, no. 1, s. 1–14.

Obecne normy prawne i praktyki w zakresie rozwiązywania problemów dotyczących przemocy domowej w sporach o opiekę ujawniają znaczące luki, które wymagają reformy z myślą o lepszej ochronie praw i bezpieczeństwa dzieci. Podczas gdy wiele jurysdykcji wdrożyło przepisy mające na celu ochronę dzieci, niespójności w egzekwowaniu i różne interpretacje norm prawnych mogą prowadzić do niewystarczającej ochrony. Na przykład brak obowiązkowego szkolenia sędziów i praktyków w temacie dynamiki przemocy domowej często skutkuje brakiem umiejętności rozpoznania złożoności tych przypadków. Co więcej, poleganie na tradycyjnej mediacji w sporach o opiekę może stawiać ofiary przemocy domowej w trudnej sytuacji, gdyż nierównowaga sił może wpływać na wyniki procesu. Aby zwiększyć ochronę praw dzieci, reformy powinny skupić się na ustanowieniu jasnych protokołów oceny zarzutów dotyczących przemocy domowej, zwiększeniu dostępu ofiar do zasobów prawnych i zapewnieniu sędziom specjalistycznych szkoleń w celu skutecznego radzenia sobie w tych delikatnych sytuacjach³⁰.

Rola organizacji adwokackich w kształtowaniu krajobrazu prawnego wokół przemocy domowej i praw do kontaktu z dziećmi nie może być niedoceniana. Organizacje te odgrywają kluczową rolę w podnoszeniu świadomości na temat wyzwań, przed którymi stoją ofiary przemocy domowej, jak i konsekwencji dla ich dzieci. Często zapewniają cenne zasoby, usługi wsparcia i pomoc prawną, które mają pomóc ofiarom w sporach o opiekę. Na przykład takie organizacje jak National Domestic Violence Hotline³¹ w Stanach Zjednoczonych i Women's Aid w Wielkiej Brytanii³² opowiadają się za zmianami polityk, które priorytetowo traktują bezpieczeństwo i dobro dzieci w takich sytuacjach. Działania tych organizacji doprowadziły do większego uznania potrzeby stworzenia postaw uwzględniających traumę w systemie sądowniczym, podkreślając, że zrozumienie psychologicznego wpływu przemocy domowej na dzieci jest niezbędne do uzyskania uczciwych i sprawiedliwych wyników. Organizacje te często współpracują także z prawodawcami, aby wpływać na ustawodawstwo, które ma na celu ochronę dzieci przed reperkusjami przemocy domowej, zapewniając, że ich głosy zostaną wysłuchane w procesie prawnym.

Włączenie specjalistów ds. zdrowia psychicznego do procesu sądowego stało się kluczowym czynnikiem w rozwiązywaniu sporów o opiekę związanych z przemocą domową. Oceny zdrowia psychicznego mogą dostarczyć wglądu w stan psychiczny zarówno ofiary, jak i sprawcy, informując sąd o decyzjach w sprawie ustaleń dotyczących kontaktów. Specjaliści, tacy jak psychologowie i pracownicy socjalni, są coraz częściej wzywani do przeprowadzania ocen, które uwzględniają

³⁰ J. Mercer, *Are Intensive Parental Alienation Treatments Effective and Safe for Children and Adolescents?*, „Journal of Child Custody” 2019, vol. 16, no. 1, s. 67–113.

³¹ National Domestic Violence Hotline, <https://www.thehotline.org/> [dostęp: 31.05.2025].

³² Women's Aid Organisation, *op.cit.*

emocjonalne i behawioralne potrzeby dzieci narażonych na przemoc. Stosowanie interwencji terapeutycznych, takich jak doradztwo rodzinne lub nadzorowane programy odwiedzin, może służyć jako skuteczne narzędzie w rozwiązywaniu złożoności relacji rodzic–dziecko w tych przypadkach. Interwencje te mają na celu nie tylko ochronę dobrostanu dziecka, ale także wspieranie zdrowszych interakcji między rodzicami, gdy jest to bezpieczne. Niemniej jednak wyzwaniem jest zapewnienie szerokiej dostępności zarówno zasobów zdrowia psychicznego, jak i odpowiednich szkoleń skierowanych do praktyków, aby ci mogli zrozumieć niuanse przemocy domowej i jej wpływ na dynamikę rodziny³³.

Szkolenie sędziowskie i świadomość złożoności problemu przemocy domowej są niezbędne do sprawiedliwego rozstrzygnięcia sporów o opiekę. Wielu sędziom i urzędnikom sądowym może brakować kompleksowego zrozumienia dynamiki przemocy domowej, co prowadzi do wydawania potencjalnie szkodliwych decyzji, które mogą pogorszyć sytuację ofiar i ich dzieci. Kluczowe są programy ciągłego rozwoju zawodowego, które koncentrują się na subtelnościach przemocy domowej, jej wpływie psychologicznym na dzieci i skutecznych strategiach oceny ryzyka. Na przykład jurysdykcje, które wdrożyły specjalistyczne szkolenia dla sędziów, zgłosiły poprawę wyników spraw, przy większym nacisku na dobrostan i bezpieczeństwo dzieci. Szkolenia tego rodzaju mogą umożliwić urzędnikom sądowym podejmowanie świadomych decyzji, które stawiają na pierwszym miejscu dobro dziecka, jednocześnie uznając prawa rodziców niebędących sprawcami przemocy. Ostatecznie poprawa edukacji sędziowskiej w tej dziedzinie jest fundamentalnym krokiem w kierunku stworzenia bardziej sprawiedliwych ram prawnych dla wszystkich stron zaangażowanych w spory o opiekę związane z przemocą domową.

Znaczącą rolę w sporach o opiekę odgrywa również połączenie problemu przemocy domowej i czynników kulturowych. Różne pochodzenie kulturowe może mieć wpływ na postrzeganie przemocy domowej, ról rodzicielskich i oczekiwań dotyczących ustaleń dotyczących kontaktów. Na przykład w niektórych kulturach może istnieć silny nacisk na podtrzymywanie więzi rodzinnych nawet w obliczu przemocy, co może komplikować postępowanie prawne. Sądy muszą poruszać się po tych wymiarach kulturowych z wrażliwością i zrozumieniem różnych przekonań dotyczących rodzicielstwa i bezpieczeństwa. Wymaga to zaangażowania prawników w kwestię kompetencji kulturowych i zasoby społeczności, które mogą zapewnić kontekst i wsparcie. Ponadto zajęcie się uprzedzeniami kulturowymi w systemie prawnym pozwala zapewnić, że wszystkie rodziny są traktowane w sprawiedliwy sposób, a prawa dzieci przestrzegane bez żadnych uprzedzeń. Z tego też względu praktyki uwzględniające kwestie kulturowe muszą zostać zintegrowane z procesami

³³ B. Garber, *Parental Alienation and the Dynamics of the Enmeshed Parent-Child Dyad: Adultification, Parentification, and Infantilization*, „Family Court Review” 2011, vol. 49, no. 2, s. 322–335.

podejmowania decyzji o opiece, aby promować bardziej sprawiedliwe i skuteczne rozwiązanie dla dzieci dotkniętych przemocą domową³⁴.

Podsumowując, analiza przemocy domowej i praw do kontaktów z dziećmi ujawnia złożoną interakcję czynników prawnych, psychologicznych i kulturowych, z którymi muszą się zmierzyć sądy. Przełomowe orzecznictwo ustanowiło ważne precedensy, podkreślając potrzebę ostrożnego zachowania równowagi między ochroną dzieci przed krzywdą a poszanowaniem praw rodziców niebędących sprawcami przemocy. Oceny ryzyka, zaangażowanie specjalistów ds. zdrowia psychicznego i orędownictwo kluczowych organizacji odgrywają zasadniczą rolę w kształtowaniu ram prawnych, które stawiają dobro dzieci na pierwszym miejscu. Ponadto stałe szkolenie sędziów i uwzględnienie czynników kulturowych są niezbędne do osiągnięcia sprawiedliwych wyników w sporach o opiekę. W miarę jak krajobraz prawny ewoluuje, jasne jest, że konieczne są reformy w celu wyeliminowania istniejących luk i zapewnienia, że prawa i bezpieczeństwo dzieci będą stawiane na pierwszym planie w procesie podejmowania wszystkich decyzji związanych z przemocą domową i prawami do kontaktów z dziećmi. Ostatecznie holistyczne podejście, które integruje perspektywy prawne, psychologiczne i kulturowe, jest niezbędne do wspierania zdrowszej dynamiki rodzinnej i ochrony dobrostanu bezbronnych dzieci³⁵.

STUDIUM PRZYPADKU

Egzekwowanie umów dotyczących rodziców mieszkających za granicą jest złożoną kwestią, która pojawia się zarówno w prawie rodzinnym, prawie międzynarodowym, jak i w konkretnych ramach prawnych różnych jurysdykcji. W miarę jak rodziny stają się coraz bardziej mobilne, a relacje transgraniczne coraz powszechniejsze, kwestie związane z opieką, alimentami i prawami do odwiedzin stają się coraz bardziej złożone. Umowy te nie są jedynie formalnościami prawnymi; odgrywają kluczową rolę, jeżeli chodzi o pewność związaną z przestrzeganiem praw dzieci, utrzymywaniem relacji rodzicielskich i minimalizowaniem ryzyka porwania dziecka. W niniejszej części artykułu zbadano egzekwowanie umów dotyczących rodziców mieszkających za granicą poprzez różne studia przypadków, skupiając się na umowach o alimenty, umowach o opiekę, prawach do odwiedzin i umowach adopcyjnych. Każde studium przypadku ilustruje wyzwania i strategie

³⁴ K. Doka, *How Could God*, [w:] J. Kauffman (ed.), *Loss of the Assumptive World: A Theory of Traumatic Loss*, New York 2002, s. 113–114.

³⁵ S. Taylor-Potter, *Effects of Past Parental Alienation and Ongoing Estrangement from Adult Children on Non-Custodial Parents as They Age*, Long Beach, CA 2015, s. 148–149.

związane z egzekwowaniem tych umów, zapewniając kompleksowe zrozumienie międzynarodowego prawa rodzinnego.

W dalszej części artykułu przedstawiono przypadek poważnej alienacji rodzicielskiej. Ilustruje on złożone, zniekształcone i szkodliwe cechy procesu alienacji. Przykład ten opiera się na połączeniu kilku rodzin, w których występuje wspólna dynamika alienacji.

Maria jest 14-latką, której rodzina składa się z matki (Anna), ojca (Sebastian) i 10-letniego brata (Maxa). Maria jest dobrą uczennicą, ma wielu przyjaciół i należy do szkolnej drużyny tenisowej. Pod wieloma względami jest typową i zdrową nastolatką.

Po miesiącach zaprzeczeń Sebastian w końcu przyznał Annie, że ma romans i chce rozwodu. Nie był zainteresowany terapią małżeńską ani żadnymi innymi krokami naprawczymi. Od pewnego czasu był emocjonalnie odległy i nieobecny. Sebastian zmienił pracę i wyprowadził się do Niemiec, gdzie wynajął mieszkanie i złożył pozew o rozwód. Anna była zszokowana i załamana niewiernością męża i jego decyzjami kładącymi kres rodzinie, gdyż para była w związku małżeńskim przez 17 lat.

Dzieci były bardzo zmartwione rozpadem małżeństwa rodziców, ponieważ łączyły ich silne relacje i więzi z każdym z rodziców.

Szok Anny szybko przerodził się w złość, gdy wynajęła adwokata i rozpoczęła proces rozwodowy. Czuła się coraz bardziej oszukana, zlekceważona i zdradzona. Rozwścieczyła ją to, że Sebastian „porzucił rodzinę” i „poszedł swoją drogą bez nas”.

Na mocy tymczasowego nakazu sądowego Annie przyznano prawo do głównej opieki nad dziećmi, a Sebastian otrzymał standardowy harmonogram odwiedzin. Proces sądowy był powolny i żmudny z powodu gniewu Anny i jej braku chęci na wyrażenie zgody na szybką ugodę. Adwokat Sebastiana złożył wniosek o ostateczne ustalenie opieki 50 na 50. Adwokat Anny złożył wniosek o stałą opiekę nad dziećmi³⁶.

W życiu codziennym Anna podjęła decyzję, aby odizolować dzieci od ojca z powodu kilku „alarmujących” zarzutów przeciwko niemu: wybuchowego temperamentu, wielu romansów i spożywania alkoholu w nadmiarze na oczach dzieci. W pewnym momencie spotkania Marii i Maxa z ojcem zostały wstrzymane przez Annę z powodu jej obaw o ich bezpieczeństwo psychiczne i fizyczne podczas pobytu z ojcem. Sebastian zaprzeczył wszystkim stawianym mu zarzutom i był zakłopotany rosnącą mściwością ze strony Anny.

Podczas wielomiesięcznych zmagani prawnych Anna wielokrotnie złośliwie zwracała się do dzieciom na mieszkającego za granicą męża. Opowiadała im o swoich zarzutach

³⁶ A. Baker, *Patterns of Parental Alienation Syndrome: A Qualitative Study of Adults Who Were Alienated from a Parent as a Child*, „The American Journal of Family Therapy” 2006, vol. 34, no. 1, s. 63–78.

wobec niego. Mówiła negatywne i nienawistne rzeczy o rodzicach Sebastiana. Nalegała też, by Sebastian nie kontaktował się z dziećmi poprzez komunikatory internetowe.

Kilka miesięcy po separacji Anna zgłosiła, że Maria była fizycznie maltretowana przez ojca podczas wizyty. Twierdziła, że młoda kobieta miała czerwone ślady na nogach, choć nie miała żadnych zdjęć na poparcie swoich zarzutów. Anna skontaktowała się z policją; po przeprowadzonym postępowaniu przygotowawczym sprawa została umorzona. Odmówiono wszczęcia postępowania karnego, Sebastian stanowczo zaprzeczał jakimkolwiek nadużyciom ze swojej strony i był oburzony sugestiami na ten temat³⁷.

Mniej więcej w tym samym czasie Sebastian zauważył, że Maria stawiała się coraz bardziej pogardliwa i buntownicza podczas wspólnych spotkań. Sprzymierzyła się z matką i było oczywiste, że postrzegała go jako osobę niekochającą i przerażającą. Maria zaczęła nazywać go po imieniu, by podkopać jego ojcowską rolę. Podczas pobytu w jego mieszkaniu Maria odizolowała się w swojej sypialni i odmówiła angażowania się w jakiegokolwiek zajęcia z nim. Była stale ponura i obraźliwa.

W końcu całkowicie odsunęła się od ojca – definicja „poważnej” alienacji. Stała się pełna wrogości wobec niego i odmawiała weekendowych wizyt i rozmów telefonicznych. Nie odpowiadała na jego wiadomości tekstowe. Całkowicie się od niego odcięła i nie okazywała ambiwalencji ani poczucia winy z tego powodu.

Młodszy brat Marii, Max, nie zraził się do ojca. Ponieważ lubili sport, czuł z nim rodzaj męskiego pokrewieństwa. Max obwinił ojca za upadek rodziny, ale miał też wobec niego silne pozytywne uczucia.

Wyniki analizy studium przypadku – *Golan v. Saada* (Stany Zjednoczone) oraz *Re G (Children)* (Wielka Brytania) – wskazują, że konflikty międzynarodowe o opiekę nad dziećmi często łączą się z przemocą domową i manipulacją psychologiczną. Z w/w spraw wynika, że bardzo istotne jest znaczenie ochrony dziecka przed przemocą i ryzykiem emocyjnym, co sądy biorą pod uwagę, orzekając wyroki. W przypadku *Re G (Children)* sąd uznał, że intensywny konflikt i manipulacja mogą prowadzić do alienacji rodzicielskiej, co skutkuje odmową kontaktów dziecka z drugim rodzicem. Analizy tych danych wskazują na konieczność interdyscyplinarnego podejścia do ochrony dziecka nie tylko opierającego się na prawie rodzinnym, ale też na psychicznym podejściu i czynnikach społecznych. Jednocześnie brak możliwości pogłębionego studium przypadku stoi na przeszkodzie generalizacji wyników badań. Zamiast tego została dokonana analiza powtarzających się wzorców w dokumentacjach sądowych i literaturze przedmiotu.

Trudność egzekwowania umów dotyczących rodziców mieszkających w innym kraju, przede wszystkim w kontekście opieki nad dziećmi, obowiązku

³⁷ S. Friedlander, M. Walters, *When a Child Rejects a Parent: Tailoring the Intervention to Fit the Problem*, „Family Court Review” 2010, vol. 48, s. 98–111.

alimentacyjnego, praw do wizyt dziecka czy adopcji, stanowi złożony problem w zakresie prawa rodzinnego oraz międzynarodowego. Mobilność rodzin zwiększa liczbę relacji transgranicznych, co sprawia, że konflikty rodzinne nabierają nowych wymiarów prawno-emocjonalnych. Studium przypadku Marii, Maxa, Anny i Sebastiana unaocznia, w jaki sposób konflikt między rodzicami, nieodpowiednia komunikacja oraz emocje mogą prowadzić do alienacji rodzicielskiej.

Podsumowując, egzekwowanie umów dotyczących rodziców mieszkających w innych krajach wymaga nie tylko znajomości prawa, ale także zrozumienia dynamiki rodzinnej, emocji i psychologii konfliktu. Studium przypadku Marii i jej rodziny ilustruje, jak alienacja rodzicielska może prowadzić do zaburzeń w relacjach rodzinnych i utrudniać skuteczne stosowanie prawa rodzinnego. W świetle analizowanych przypadków ujawnia się konieczność wypracowania bardziej efektywnych mechanizmów prawnych i psychologicznych wspierających egzekwowanie umów i minimalizowanie szkód dla dziecka.

PODSUMOWANIE I OMÓWIENIE WNIOSKÓW

Analiza studium przypadku wskazuje, że alienacja rodzicielska jest często konsekwencją konfliktów między rodzicami, szczególnie w kontekście rozwodu. Konflikty mogą przybierać formę zachowań, które nie tylko manipulują sposób postrzegania drugiego rodzica przez dziecko, ale także tworzą środowisko przemocy psychologicznej. W miarę rozwoju badań coraz większy nacisk kładziony jest na odróżnienie alienacji rodzicielskiej od naturalnych reakcji dziecka na zmiany w życiu rodzinnym. Skupiając się na tych rozróżnieniach, badacze mogą lepiej zrozumieć dynamikę gry i opracować skuteczniejsze strategie interwencji i wsparcia³⁸.

Zalecenia polityczne dotyczące tworzenia lepszych ram prawnych mających na celu rozwiązanie problemu alienacji rodzicielskiej są niezbędne, ponieważ obecne przepisy często uniemożliwiają odpowiednie rozpoznanie i reakcję na ten problem. Brak prawnego uznania alienacji rodzicielskiej jako formy przemocy psychologicznej ogranicza zdolność sądów do skutecznej interwencji w przypadkach, gdy relacja dziecka z rodzicem jest zagrożona. Zmiany legislacyjne powinny mieć na celu ustalenie jasnych definicji alienacji rodzicielskiej i określenie konsekwencji zachowań, które się do niej przyczyniają. Co więcej, włączenie ocen psychologicznych do postępowań prawnych może pomóc sędziom podejmować świadome decyzje, które stawiają na pierwszym miejscu dobro dziecka, co ostatecznie prowadzi do bardziej sprawiedliwych wyników dla wszystkich zaangażowanych stron³⁹.

³⁸ American Psychiatric Association, *op.cit.*

³⁹ A. Baker, *Reliability and Validity of the Four-Factor Model of Parental Alienation*, „Journal of Family Therapy” 2020, vol. 42, no. 1, s. 100–118.

Znaczenie interdyscyplinarnego podejścia do rozwiązywania wyzwań, jakie stawia alienacja rodzicielska, nie może zostać przecenione. Skuteczne przeciwdziałanie temu problemowi wymaga współpracy prawników, psychologów i pracowników socjalnych w celu stworzenia kompleksowych systemów wsparcia dla dotkniętych nim rodzin. Wspierając komunikację i zrozumienie między tymi dyscyplinami, praktycy mogą opracować zintegrowane strategie, które uwzględniają zarówno prawny, jak i psychologiczny wymiar alienacji rodzicielskiej. To holistyczne podejście nie tylko pomaga w procesie identyfikacji i zarządzania przypadkami alienacji rodzicielskiej, ale także zapewnia ramy do edukowania rodziców na temat szkodliwych skutków ich działań mających wpływ na ich dzieci, co ostatecznie promuje zdrowszą dynamikę rodziny.

Podsumowując, alienacja rodzicielska pozostaje wysoce kontrowersyjną i nienaukową teorią, która stwarza znaczące implikacje dla dzieci, rodzin i systemów prawnych. Definicja i źródła alienacji rodzicielskiej ujawniają brak empirycznego wsparcia, podczas gdy krytyka ważności naukowej podkreśla jej klasyfikację jako pseudonaukowej konstrukcji. Psychologiczne implikacje etykietowania dzieci jako ofiar alienacji rodzicielskiej mogą być szkodliwe poprzez negatywny wpływ na ich zdrowie psychiczne i dobre samopoczucie. Z prawnego punktu widzenia konsekwencje takich roszczeń mogą prowadzić do poważnych reperkusji, szczególnie w przypadkach przemocy ze strony partnera, gdzie błędne etykietowanie może narazić na niebezpieczeństwo wrażliwe populacje. Alternatywne wyjaśnienia zachowań dzieci podkreślają również złożoność interakcji rodzinnych, sugerując, że odrzucenie rodzica może wynikać z różnych czynników, a nie z ukierunkowanej alienacji. Z tego też względu kluczowe jest nawiązanie interdyscyplinarnej współpracy między specjalistami ds. zdrowia psychicznego i prawnikami, aby lepiej spełniać potrzeby rozwodzących się rodzin. Pozwala to dogłębniej zrozumieć zachowania dzieci i zapewnić, że interwencje są zarówno skuteczne, jak i wrażliwe na złożoność dynamiki rodziny. Zajęcie się problemem alienacji rodzicielskiej wymaga zaangażowania w praktyki oparte na dowodach, które stawiają na pierwszym miejscu dobro dzieci i integralność relacji rodzinnych.

Egzekwowanie umów, które dotyczą rodziców mieszkających za granicą, jest wieloaspektowym problemem obejmującym różne wymiary prawne, kulturowe i proceduralne. Eksploracja studiów przypadków związanych z alimentami, umowami o opiekę, prawami do odwiedzin i umowami adopcyjnymi ukazuje, że złożoność międzynarodowego prawa rodzinnego wymaga solidnych ram prawnych i współpracy między jurysdykcjami. Mediacje i arbitraż wyłaniają się jako skuteczne narzędzia służące do rozwiązywania sporów, promujące polubowne rozwiązania przy jednoczesnym zajmowaniu się wyjątkowymi wyzwaniami stawianymi przez transgraniczne ustalenia rodzicielskie. Różnice kulturowe dodatkowo komplikują egzekwowanie, podkreślając konieczność zrozumienia i dostosowania się do różnych norm i wartości społecznych. Tendencja do opracowywania kompleksowych ram prawnych

i zwiększania zaangażowania wyspecjalizowanej porady prawnej oznacza pozytywną zmianę w sposobie podejścia do kwestii międzynarodowego prawa rodzinnego. Spostrzeżenia te podkreślają znaczenie ciągłej współpracy i adaptacji w egzekwowaniu umów dotyczących rodziców mieszkających za granicą, zapewniając, że prawa i dobro dzieci pozostają na pierwszym planie międzynarodowego dyskursu prawnego.

BIBLIOGRAFIA

LITERATURA

- Aloia L.S., Strutzenberg C., *Parent–Child Communication Apprehension: The Role of Parental Alienation and Self-Esteem*, „Communication Reports” 2019, vol. 32, no. 1.
- American Psychiatric Association. *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*. Fifth edition. Waszyngton, DC 2013: American Psychiatric Association. APSAC. *Psychosocial Evaluation of Suspected Psychological Maltreatment in Children and Adolescents. Practice Guidelines*. 1995. American Professional Society on the Abuse of Children.
- Baker A.J., *The Cult of Parenthood: A Qualitative Study of Parental Alienation*, „Cultic Studies Review” 2005, vol. 4, no. 1.
- Baker A.J., *Patterns of Parental Alienation Syndrome: A Qualitative Study of Adults Who Were Alienated from a Parent as a Child*, „The American Journal of Family Therapy” 2006, vol. 34, no. 1.
- Baker A.J., *Reliability and Validity of the Four-Factor Model of Parental Alienation*, „Journal of Family Therapy” 2020, vol. 42, no. 1.
- Błażek M., Lewandowska-Walter A., *Alienacja rodzicielska a przemoc emocjonalna – podejście systemowe w diagnozie problemu*, „Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka” 2022, t. 21, nr 1.
- Cummings E.M., Davies P.T., *Marital Conflict and Children: An Emotional Security Perspective*, New York 2010.
- Darnall D., *The Psychosocial Treatment of Parental Alienation*, „Child and Adolescent Psychiatric Clinics” 2011, vol. 20, no. 3.
- Doka K., *How could God*, [w:] J. Kauffman (ed.), *Loss of the Assumptive World: A Theory of Traumatic Loss*, New York 2002.
- Friedlander S., Walters M.G., *When a Child Rejects a Parent: Tailoring the Intervention to Fit the Problem*, „Family Court Review” 2010, vol. 48.
- Garber B.D., *Parental Alienation and the Dynamics of the Enmeshed Parent-Child Dyad: Adultification, Parentification, and Infantilization*, „Family Court Review” 2011, vol. 49, no. 2.
- Johnston J.R., Walters M.G., Olesen N.W., *Is It Alienating Parenting, Role Reversal or Child Abuse? A Study of Children’s Rejection of a Parent in Child Custody Disputes*, „Journal of Emotional Abuse” 2005, vol. 5, no. 4.
- Kelly J.B., Johnston J.R., *The Alienated Child: A Reformulation of Parental Alienation Syndrome*, „Family Court Review” 2001, vol. 39, no. 3.
- Kernberg O.F., *Boundaries and Structure in Love Relations*, „Journal of the American Psychoanalytic Association” 1977, vol. 25, no. 1.
- Marsden J., Saunders L., Harman J.J., *Pilot Study of Parental Alienation Items in the Adverse Childhood Experiences Scale*, „Journal of Affective Disorders” 2024, vol. 367. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2024.04.123>.
- Mercer J., *Are Intensive Parental Alienation Treatments Effective and Safe for Children and Adolescents?*, „Journal of Child Custody” 2019, vol. 16, no. 1.

- Milchman M.S., Geffner R., Meier J.S., *Ideology and Rhetoric Replace Science and Reason in Some Parental Alienation Literature and Advocacy: A Critique*, „Family Court Review” 2020, vol. 58, no. 2.
- Monè J.G., Biringen Z., *Perceived Parent-Child Alienation: Empirical Assessment of Parent-Child Relationships Within Divorced and Intact Families*, „Journal of Divorce and Remarriage” 2006, vol. 45, no. 3–4.
- Parental Alienation Syndrome (PAS) – Valid Theory or Debunked Sham?*, <https://www.coralspringslaw.com/divorce-newsletter-archives/parental-alienation-syndrom-pas-valid-theory-or-debunked-sham/> [dostęp: 30.05.2025].
- Psychomedic, https://psychomedic.pl/dsm-5/?utm_source=chatgpt.com [dostęp: 15.07.2025]
- Roszak M., *Parenting in Conflict – Parental Alienation: Netnographic Research*, „Society Register” 2021, vol. 5, no. 2.
- Martínez-Pampliega A., Herrero M., Cormenzana S., Corral S., Sanz M., Merino L., Iriarte L., Ochoa de Alda I., Alcañiz L., Álvarez I., *Custody and Child Symptomatology in High Conflict Divorce: An Analysis of Latent Profiles*, „Psicothema” 2021, vol. 33, no. 1. <https://doi.org/10.7334/psicothema2020.224>.
- Taylor-Potter S., *Effects of Past Parental Alienation and Ongoing Estrangement from Adult Children on Non-Custodial Parents as They Age*, Long Beach, CA 2015.
- Templer K., Matthewson M., Haines J., Cox G., *Recommendations for Best Practice in Response to Parental Alienation: Findings from a Systematic Review*, „Journal of Family Therapy” 2017, vol. 39, no. 1.
- Vassiliou D., Cartwright G.F., *The Lost Parents’ Perspective on Parental Alienation Syndrome*, „American Journal of Family Therapy” 2001, vol. 29, no. 3.
- Zespół alienacji rodzicielskiej – co powinien wiedzieć profesjonalista?*, <https://alienacjarodzicielska.pl/zespol-alienacji-rodzicielskiej-co-powinien-wiedziec-profesjonalista/> [dostęp: 30.05.2025].

AKTY PRAWNE

- Konwencja dotycząca cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę, sporządzona w Hadze dnia 25 października 1980 r. (Dz.U. z 1995 r. nr 108, poz. 528).
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczące jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach odpowiedzialności rodzicielskiej (Dz.U. L 338 z 23.12.2003).
- National Domestic Violence Hotline, <https://www.thehotline.org/> [dostęp: 31.05.2025].
- UNICEF, raporty i analizy dotyczące przemocy domowej i praw dziecka, <https://www.unicef.org/> [dostęp: 30.05.2025].
- WHO, dokumenty dotyczące zdrowia psychicznego i przemocy domowej, <https://www.who.int/> [dostęp: 30.05.2025].
- Willis B., *Parental Alienation Syndrome: A Paradigm of Pseudo-Science in Child Custody Litigation*, „Family Court Review” 2007, vol. 45, no. 1.
- Women’s Aid Organization, <https://wao.org.my/> [dostęp: 30.05.2025].

ORZECZNICTWO

- Garber B.D., *Parental Alienation and The Dynamics of the Enmeshed Parent–Child Dyad: Adultification, Parentification, and Infantilization*, „Family Court Review” 2011, vol. 49, no. 2. <https://doi.org/10.1111/j.1744-1617.2011.01374.x>.
- Judgement of the High Court in the case *Re D (A Child)* of 2010, EWCA Civ 50, <https://www.4pb.com/case-detail/re-d-a-child-2010/> [dostęp: 4.05.2025].

Judgement of the Court of Appeal in the case *L (Children)* of 2006, EWCA Civ 1282, <https://www.familylawweek.co.uk/judgments/l-children-2006-ewca-civ-1282/> [dostęp: 5.05.2025].

Judgement of the Court of Appeal in the case *Re G (A Child)* of 2013, EWCA Civ 965, <https://www.familylawweek.co.uk/judgments/g-a-child-2013-ewca-civ-965/> [dostęp: 30.05.2025].

ABSTRACT

The article addresses the issue of parental alienation in the context of international contact between a child and a parent who engages in abusive behaviour. The analysis focuses on the impact of domestic violence and psychological manipulation on the child-parent relationship, court decisions and the family mediation process. The paper draws on case studies, court documents and literature, including cases such as *Re G (Children)* and *Golan v. Saada*. It highlights the importance of an interdisciplinary approach that integrates legal, psychological, and social aspects in protecting children's rights. It also discusses the limitations of research related to incomplete access to court documentation, which hinders the ability to generalize the findings.

Keywords: parental alienation; domestic violence; family policy; international contacts with children; family mediation; parental alienation syndrome (PAS); child protection; care conflicts